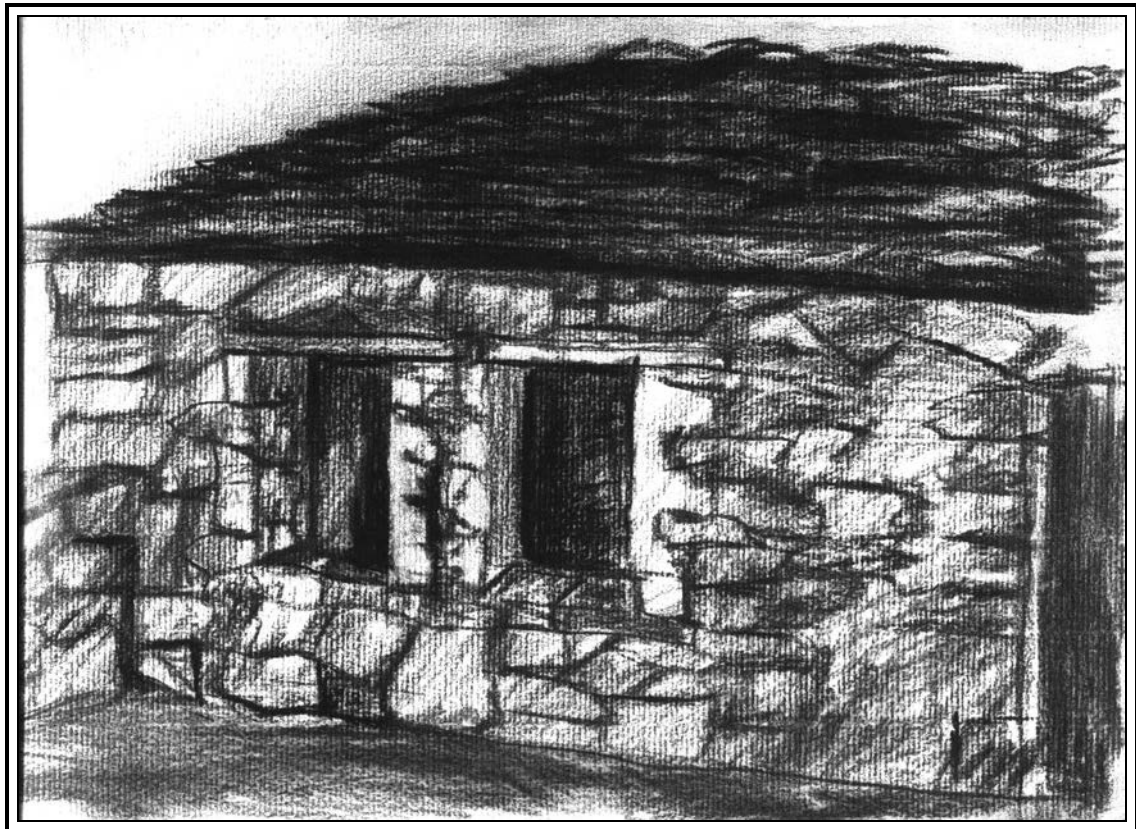

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
(Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ)
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

«Ο ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΑΝΙΑΤΩΝ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ – ΕΠΙΒΛΕΨΗ :

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΒΑΡΕΛΙΔΗΣ ΔΡ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ-
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ Ε.Μ.Π. - ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ :

ΚΟΝΤΟΣ ΣΑΒΒΑΣ
ΚΟΥΚΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ
ΚΟΥΣΟΥΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΙΓΑΛΕΩ , ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2005

Περιεχόμενα	1
Εισαγωγή	2
Κεφάλαιο 1 : «Γενική περιγραφή του οικισμού»	3-6
Κεφαλαίο 2: «Πολεοδομική διάθρωση του οικισμού – τυπολογία κτισμάτων»	
1. Περιγραφή Νησιού.....	7-17
2. Πολεοδομική Περιγραφή Οικισμού.....	18-32
Κεφάλαιο 3 : «Τυπολογία – Κατασκευαστικές λεπτομέρειες»	
1. Θεμελίωση.....	33
2. Εξωτερικοί τοίχοι.....	33-40
3. Παράθυρα.....	40-53
4. Πόρτες.....	54-64
5. Στέγες.....	65-70
6. Καμινάδες.....	71-75
7. Πατώματα Ταβάνια.....	76-78
Κεφάλαιο 4 : «Κοινωνική διάρθρωση οικισμού»	
1. Η εξέλιξη του πληθυσμού.....	79
2. Οι ασχολίες των κατοίκων.....	80-81
3. Μορφωτικό επίπεδο.....	81-82
4. Διασκέδαση.....	82-83
5. Φαγητά.....	83
Γενική Βιβλιογραφία	161-163

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι στόχοι αυτής της εργασίας είναι :

- 1) Η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του οικισμού των Μανιατών στο νησί των Ιωαννίνων σε θέματα που αφορούν στην αρχιτεκτονική και πολεοδομική διάσταση της περιοχής.
- 2) Η κοινωνική διάρθρωση του οικισμού όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα , η αναφορά στην τυπολογία των κτισμάτων

Τα στάδια της διερεύνησης ήταν τα παρακάτω:

Συλλογή και αποδελτίωση της βιβλιογραφίας , εντοπισμός στοιχείων για την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής με επισκέψεις στους αρμόδιους φορείς , συλλογή των νόμων από το Εθνικό Τυπογραφείο , επισκέψεις στην περιοχή , παρατήρηση και λήψη φωτογραφιών.

Ένα από τα προβλήματα που χρειάστηκε να αντιμετωπιστεί ήταν οι λιγοστοί μόνιμοι κάτοικοι στο νησί , με αποτέλεσμα την δυσκολία στην αποτύπωση των κτισμάτων και στη δυσκολία καταγραφής της κοινωνικής ζωής των κατοίκων.

Ακόμα πρόβλημα αποτέλεσαν οι ελάχιστες πληροφορίες που υπήρχαν στους αρμόδιους φορείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : «γενική περιγραφή του οικισμού»

Εξεχωριστά ενδιαφέρουσες είναι οι μαρτυρίες, για το Νησί, για τους κατοίκους του και τις δραστηριότητες τους, που καταγράφονται στις ταξιδιωτικές εντυπώσεις ξένων περιηγητών.

Το 1670 επισκέφθηκε τα Ιωάννινα ο τούρκος περιηγητής Εβλιγιά Τσελεμπί. Στο δεκάτομο έργο του με τίτλο «Ταξιδιωτικά» (Οδοιπορικό), μας δίνει πολύτιμες πληροφορίες για τις χώρες στις οποίες ταξίδεψε. Για την Ελλάδα αναφέρεται στον όγδοο τόμο του έργου του.

Στην περιγραφή του για την Ήπειρο κάνει λόγο και για το Νησί, το οποίο αποκαλεί «Νησί των απίστων», επειδή κατοικείται από Χριστιανούς. *«Έχει, γράφει ο Τσελεμπί, ωραία σπίτια και οι κάτοικοι του ασχολούνται με την αλιεία. Δια φερμανίου από των χρόνων της καταλήψεως των Γιαννίνων έχουν το δικαίωμα της αλιείας, για το οποίο πληρώνουν μηνιαίως χίλια γρόσια. Αναφέρει ότι έχει 200 σπίτια και 100 καΐκια για αλιεία και μεταφορά των κατοίκων των πέριξ χωριών στα Γιάννινα. Περιγράφει τα ψάρια της λίμνης και τα ωραία της χέλια και λέγει ότι τέτοια χέλια με τόσο πάχος και τόσο καλή γεύση δεν συνάντησε πουθενά».*

Άλλες πληροφορίες μας δίνει ο William Martin Leake, που επισκέφθηκε τα Ιωάννινα στις αρχές του 19ου αιώνα: *«Το Νησί ή νησί των Ιωαννίνων εκτείνεται σε χώρο 1 μίλι μήκος και 1/3 του μιλίου πλάτος. Σ' αυτό υπάρχει κατοικία του Βεζύρη, πέντε μικρά μοναστήρια και ένα χωριό με 100 σπίτια. Οι ψαράδες του Νησιού εξασφάλισαν το μονοπώλιο της αλιείας καταβάλλοντος στον Αλή 15.000 πιάστρα το χρόνο. Ήταν επίσης υποχρεωμένοι να πληρώνουν το καθιερωμένο χαράτσι και να εφοδιάζουν το Σεράι με καυσόξυλα. Το χωριό βρίσκεται ανάμεσα σε κήπους και πλατάνια. Την καθαριότητα των σπιτιών του δεν τη βρίσκεις πουθενά ανάμεσα στην κατώτερη τάξη των Ιωαννίνων και στα χωριά της περιοχής. Εξάιρεση αποτελούν οι Βλάχοι της Πίνδου. Οι γυναίκες γνέθουν βαμβάκι και λευκαίνουν τα πανιά που υφαίνονται στα Ιωάννινα. Τα μοναστήρια χρησιμοποιούνται τώρα για φυλακές, στις οποίες συγκεντρώνονται κρατούμενοι από όλα τα σημεία της Επικράτειας του Βεζύρη. Επειδή ο περιορισμός στο Νησί είναι πιο υγιεινός και χαλαρός σε σύγκριση με τις φυλακές στο Κάστρο, προορίζεται για τα μικρότερα αδικήματα και για εκείνους που κρατούνται ως όμηροι, εγγύηση για τους συγγενείς τους που απουσιάζουν. Στο*

μεγαλύτερο μοναστήρι έχουν εγκατασταθεί οι γυναίκες και τα παιδιά των Σουλιωτών που κατέφυγαν στα Επτάνησα ύστερα από την κατάληψη του Σουλίου...».

Επίσης σημειώνει ο Άγγλος περιηγητής Henry Holland «...Το νησί απέναντι από την πόλη είναι γραφικό στη γενική του εμφάνιση και εξωραίζεται με ένα μικρό παλάτι του Βεζύρη που φαίνεται στην ακτή του. Ένα χωριό στη βόρεια πλευρά του είναι σχεδόν κρυμμένο από τα πλούσια φυλλώματα των καστανιών και των πλατανιών που μεγαλώνουν ανάμεσα στα σπίτια του...Απέναντι από τα Ιωάννινα υψώνεται στην άκρη του νερού απότομο και μεγαλοπρεπές το Μιτσικέλι ιδιαίτερα εντυπωσικό και μαγευτικό.».

Το Νησί περιγράφει στο οδοιπορικό του και ο Thomas Smart Hughes, άγγλος περιηγητής που επισκέφθηκε τα Ιωάννινα το 1813-14 και αναφέρει : «...Πίσω από το κάστρο, όπου η λίμνη στενεύει από την προβολή του φρουρίου, απλώνεται ένα μικρό βραχώδες νησί, πιο κοντά στο βουνό Μιτσικέλι παρά στην πόλη. Σ' αυτό το νησί ήταν ένα χωριό με 200 περίπου σπίτια με τη μεγαλύτερη καθαριότητα που θυμάμαι να έχω δει σ' οποιοδήποτε μέρος του κόσμου· απλωνόταν στην άκρη του νερού κοντά στη βορειοανατολική γωνία· τα σπίτια του ήταν καλά, οι δρόμοι του καθαροί, οι εκκλησίες του ωραίες και οι κάτοικοι του πολύ εργατικοί. Ανήκε στο Μουχτάρ-Πασά, αλλά ο Βεζύρης είχε ένα ανάκτορο στη γειτονιά του και διατηρούσε μία αγέλη κόκκινων ελαφιών στο νησί που πρόσθετε πολύ στη γραφική του ομορφιά. Επτά γυναικεία μοναστήρια ήταν σε διαφορετικές θέσεις επάνω στο νησί, που συχνά χρησιμοποιούνταν σαν μέρη εξομολόγησης για τους φυλακισμένους του κράτους· και εάν οι τοίχοι τους μπορούσαν να μιλήσουν, ήταν ικανοί να πουν για πολλά αιματηρά γεγονότα... Οι κάτοικοι του νησιού τρέφονταν κυρίως πιάνοντας και προμηθεύοντας την πόλη με ψάρια.».

Ένας άλλος ξένος περιηγητής, ο ιταλός Francesco Guicciardini ταξίδεψε τις τελευταίες μέρες του καλοκαιριού του 1900 σε όλη την Ήπειρο περνώντας και από τα Ιωάννινα. Στις περιγραφές του εκτός από τα Ιωάννινα αναφέρεται και στο Νησί:«...Είναι το Νησί αυτό αντικρύ στην πολιτεία κοντά στην απέναντι ακτή, απ' όπου χωρίζεται με πλατιά διώρυγα· είν' ένας λόφος, που προς το μέρος της πολιτείας είναι γυμνός και άγονος, μ' απ' το αντίθετο σκεπάζεται με πλούσια χλωρίδα....Πίσω από τις οικοδομές, στην όχθη της λίμνης φυτρώνουν αιωνόβια πλατάνια με τεράστια κλωνάρια, που απλώνονται πάνου από το κτίσμα και με την πυκνή τους φυλλωσιά το προστατεύουν απ' τις καυστικές ακτίνες του ήλιου. Το κτίριο είναι έρημο και καθώς το τριγυρίζουμε, η σιγή της ερημιάς κυριαρχεί από παντού, μέσα στο μισοσκόταδο που

επιβάλλουν τα πανύψηλα δέντρα κι ο λόφος που υψώνεται κοντινά. Αυτός είναι ο τόπος όπου ξετυλίχτηκε η τραγωδία που έκλεισε την κυριαρχία και τη ζωή τ' Αλή-Πασά...».

Εικόνες επίσης από το Νησί, στις αρχές του 19ου αιώνα, μας δίνει ο Francois - Charles - Hugues - Laurent Pouqueville : «...Στα δύο τρίτα της λίμνης, προς το άνω μέρος, απέναντι από το σεράι κι από το τζαμί του Καλού Πασά, πιο κοντό στο βουνό Μιτσικέλι παρά στην πόλη, υψώνεται ένα νησί με ανώμαλο έδαφος, στα βόρεια του οποίου βλέπουμε ένα ελληνικό χωριό με ογδόντα οικογένειες, που κατοικείται από ψαράδες και βαρκάρηδες...» διαπιστώνει ο περίφημος Γάλλος διπλωμάτης και στη συνέχεια αναφέρει : «...Στις πλαγιές και τις κορφές του, μετρούμε εφτά παρεκκλήσια τιμώμενα με το όνομα του μοναστηριού από τα οποία το σπουδαιότερο είναι το μοναστήρι του Σωτήρος, που μετατράπηκε σε κρατική φυλακή και χρησιμοποιείται συχνά ως τύπος εκτελέσεων εκείνων που η τυραννία έχει συμφέρον να τους εξαφανίζει αθόρυβα. Στο νότιο μέρος αυτού του σκοπέλου, που παρουσιάζει απόκρημνες πλαγιές προς το μέρος της Πίνδου, συναντούμε μερικά καλλιεργημένα χωράφια και λίγη πρασινάδα. Είναι προς το μέρος που βρίσκεται ο οικισμός, στον οποίο οι κάτοικοι των Ιωαννίνων έρχονται τις όμορφες μέρες του καλοκαιριού, για να διασκεδάσουν και να μεθύσουν...».

Ολοκληρώνοντας την περιγραφή του για το Νησί ο Francois - Charles - Hugues - Laurent Pouqueville καταλήγει: «...Οι ψαράδες του παραχωρούν τα σπίτια τους και ξέρουν να ετοιμάζουν άριστα το ψάρι και τις καραβίδες, που είναι η συνηθισμένη απόλαυση σ' αυτού του είδους τις συγκεντρώσεις των οποίων η μουσική, η χαρά και η τρέλλα γοητεύουν ακόμα, παρά την επαγρύπνηση της τυραννίας...».

Επίσης ο Louis Duple, ο Γάλλος ζωγράφος και περιηγητής που επισκέφθηκε την Ήπειρο στα 1817, στις εντυπώσεις του, όπως αναφέρονται στο εικονογραφημένο λεύκωμα «Voyage a Athenes et a Constantinople», γράφει για το Νησί: «...ανακάλυψα στο μικρό νησί ένα όμορφο χωριό με επτά ωραία μοναστήρια. Αυτό το νησάκι βρίσκεται ακριβώς απέναντι από ένα ακρωτήριο στο ανατολικό άκρο του βουνού «Πατκοράς». Αντίκρυ ξεχωρίζει το οχυρό και το παλιό σεράι, ξεκομμένα από την υπόλοιπη πόλη από μία ναυτική τάφρο. Συνεπαρμένο το βλέμμα μου αντικρίζει, γύρω-γύρω, τότε τις βάρκες των ψαράδων και τότε το άγρια πουλιά, που μου έδιναν καινούργιες εμπνεύσεις για το ζωγραφικά μου πίνακα. Απέραντη θλίψη με κατέκλυσε γιατί θα έχανα, φεύγοντας, αυτή τη συναρπαστική γοητεία από την οποία είχα εμποτισθεί για ν' αποδώσω, όσο καλλίτερα γίνεται, στον πίνακα μου το παλάτι και το οχυρό...».

Τέλος ο Alexander Schlafli στις δικές του εντυπώσεις περιγράφει: «...Το νησί βρίσκεται σχεδόν απέναντι από το φρούριο και μπορεί κανείς να φτάσει σ' αυτό σε μισή ώρα με βάρκα. Είναι ένας γυμνός λόφος, περιμέτρου μισής ώρας περίπου, στο βόρειο άκρο του οποίου βρίσκεται ένα μικρό χωριό, κρυμμένο κάτω από δέντρα. Τούτο είναι ο τόπος αναψυχής των κατοίκων περιωπής της πόλης κατά τους θερινούς μήνες, αλλά και η κατώτερη τάξη κατά τις γιορτές γεύεται εκεί τα θαυμάσια χέλια και το πικρόζυνο κρασί, κάτω από τη δροσερή σκιά των πλατάνων. Την κορυφή του λόφου καλύπτει ένα μισογκρεμισμένο εκκλησάκι από το οποίο απολαμβάνει κανείς μια ωραία θέα της πόλης κι ολόκληρης της λίμνης. Περισσότερα από 7 μοναστήρια έχουν ανεγερθεί, όχι με ασφάλεια, σ' αυτόν τον μικρούτσικο τόπο. Ανάμεσα τους, τα σπουδαιότερα είναι της Ελεούσας και του Παντελεήμονος, το τελευταίο μάλιστα έγινε ιδιαίτερα γνωστό από το γεγονός ότι εκεί ο Αλή Πασάς βρήκε το θάνατο που του άξιζε...».

Βιβλιογραφία 1^{ου} κεφαλαίου :

1. Στέφανος Δ. Παπιάς , « Παμβώτις – Η χλιοτραγουδισμένη λίμνη των Ιωαννίνων», σελ 178
Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση – Ιωάννινα 2001
2. Γιάννης Ρούσκας , «Τα καίκια της Παμβώτιδας », (σελ 25-26-27-30-32-33)
Ελληνικό ινστιτούτο προστασίας ναυτικής παράδοσης , Αθήνα 1993

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2° : « πολεοδομική διάθρωση του οικισμού – τυπολογία κτισμάτων »

1. Περιγραφή Νησιού

Κατεβαίνοντας στην αποβάθρα του μικρού λιμανιού, σε υποδέχονται στην πλακόστρωτη πλατεία της μικρής προκυμαίας με τα δυο μεγάλα πλατάνια, τα υπαίθρια κέντρα «Η Κυρά - Βασιλική». «Η Παμβώτις», εστιατόρια με τις νησιώτικες «σπεσιαλιτέ»: караβίδες, βατραχάκια, χέλια.

Εικόνα 1- 2 : Λιμάνι νησιού

Εικόνα 3 : Τα εστιατόρια στο λιμάνι του νησιού

Εικόνα 4 : Το λιμάνι του νησιού

Όποιο δρόμο κι αν πάρεις για να δεις τα αξιοθέατα του νησιού (το μουσείο του Αλί-Πασά ή τις μονές), θα περάσεις οπωσδήποτε από το χωριό, το μοναδικό του νησιού. Το Νησί της λίμνης Παμβώτιδας έχει σχήμα επίμηκες, με μέγιστο μήκος 1.025 μ και πλάτος 500μ., περίμετρο 2450μ και έκταση 343 στρέμματα. Το υψόμετρο κυμαίνεται από 470 μ μέχρι 528 μ. δηλαδή το υψηλότερο σημείο της Νήσου έχει ύψος 58 μ από την μέση στάθμη της λίμνης. Ο οικισμός βρίσκεται στο βόρειο-βορειοανατολικό άκρο του Νησιού. Το βόρειο γεωγραφικό του πλάτος είναι 39° 40.8' και ανατολικό γεωγραφικό μήκος 20° 52.5'. Το υψόμετρο του κυμαίνεται από το +470μ έως το +483μ. Η έκταση της κοινότητας είναι περίπου 53 στρέμματα και έχει περίπου 299 σπίτια.

Εικόνα 5 : Γενική άποψη του οικισμού

Καμιά γεωμετρική αυστηρότητα δεν χαρακτηρίζει την πολεοδομική οργάνωση. Το δίκτυο των λιθόστρωτων με λευκές πέτρες στενών δρόμων διατηρεί την αρχική χρήση του και τα αρχικά μορφολογικά χαρακτηριστικά του, αφού δεν διέρχονται από αυτούς τροχοφόρα και πλαισιώνει τις μεγάλες και τις μικρές ιδιοκτησίες γης. Οι δρόμοι χαραγμένοι χωρίς τους κανονισμούς και την αυστηρότητα ανάπτυξης ενός πολεοδομικού ιστού καθορίζονται από σύντομες και αναγκαίες διαδρομές.

Εικόνα 6 : Δρομάκι του οικισμού

Εικόνα 7 : Δρομάκι οικισμού

Διακρίνουμε ένα βασικά δρόμο, που συνδέει το μόλο και την κεντρική πλατεία. Από την κεντρική πλατεία ξεκινούν δύο άξονες ο ένας προς τη μονή Φιλανθρωπινών, το κοινοτικό γραφείο και το σχολείο και ο άλλος προς το κελί - Μουσείο, όπου σκοτώθηκε από τους Τούρκους ο Αλί Πασάς. Ο δρόμος αυτός συνεχίζεται και δημιουργείται ο περιφερειακός δακτύλιος του νησιού, που κλείνει από την αντίθετη κατεύθυνση. Οι δρόμοι οριοθετούνται από τις οικοδομές ή τις λιθόκτιστες μάντρες.

Εικόνα 8 : Δρομάκι οικισμού

Εικόνα 9 : Δημοτικό σχολείο

Εικόνα 10 : Κοινοτικό γραφείο

Εικόνα 11 : Μουσείο Αλί – Πασά

Στο πλακόστρωτο δρόμο που ακολουθεί κάποιος από το μύλο, την κεντρική πλατεία ως το μουσείο, συναντά διάφορα καταστήματα με παραδοσιακά γλυκά, με είδη λαϊκής τέχνης ή και εστιατόρια. Τα περισσότερα καταστήματα είναι μικρά σε όγκο (περίπου 10-12m²). Επειδή ο οικισμός είναι πυκνοδομημένος δεν υπάρχουν οικοπέδα για την ανέγερση καταστημάτων, έτσι τα περισσότερα είναι τοποθετημένα μπροστά από τα σπίτια ή σε ορισμένες περιπτώσεις κάποια βοηθητικά κτίσματα των σπιτιών έχουν μετατραπεί σε μαγαζιά. Στη κεντρική πλατεία υπάρχει το κοινοτικό καφενείο, το κοινοτικό αρτοποιείο όπως και δύο ακόμα ιδιωτικά καφενεία.

Εικόνα 12 : Κεντρική πλατεία- Κοινοτικό αρτοποιείο και καφενείο

Εικόνα 13 : Κεντρική πλατεία - Ιδιωτικό καφενείο

Εικόνα 14 : Κεντρική πλατεία - Ιδιωτικό καφενείο

Το νησί αναπτύχθηκε τουριστικά περίπου τη δεκαετία του '70. Παλαιότερα δεν υπήρχαν τόσα μαγαζιά παρά μόνο δύο μπακάλικα, δύο καφενεία και το κοινοτικό αρτοποιείο. Τώρα πια ο αριθμός των καταστημάτων ανέρχεται στα 35 περίπου. Η κατασκευή τους έγινε κατόπιν ιδιωτικής πρωτοβουλίας του καθένα. Κατά μέσο όρο υπολογίζεται ότι 20,000 επισκέπτες έρχονται στο νησί κάθε χρόνο (οι περισσότεροι το καλοκαίρι). Ξενώνες για να μείνει κάποιος δεν υπάρχουν, εκτός από μερικά ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Εικόνα 15 : Μαγαζί λαϊκής τέχνης

Εικόνα 16 : Μαγαζί λαϊκής τέχνης

Εικόνα 17 - 18 : Μαγαζιά στο νησί

Ο οικισμός του νησιού βρίσκεται στη ΒΑ πλευρά, ενώ όλο το υπόλοιπο νησί σχεδόν καλύπτεται από πευκόδασος. Ο περιφερειακός δρόμος που υπάρχει οδηγεί στο δάσος. Το 1936 ή 1937 έγινε η πρώτη δενδροφύτευση για τη δημιουργία του δάσους γύρω από τη μονή του Προφήτη Ηλία. Το 1947 έγινε η δεύτερη δενδροφύτευση -στην ίδια τοποθεσία αλλά σε μεγαλύτερη έκταση- που ολοκλήρωσε το σημερινό αποτέλεσμα.

2. Περιγραφή οικισμού

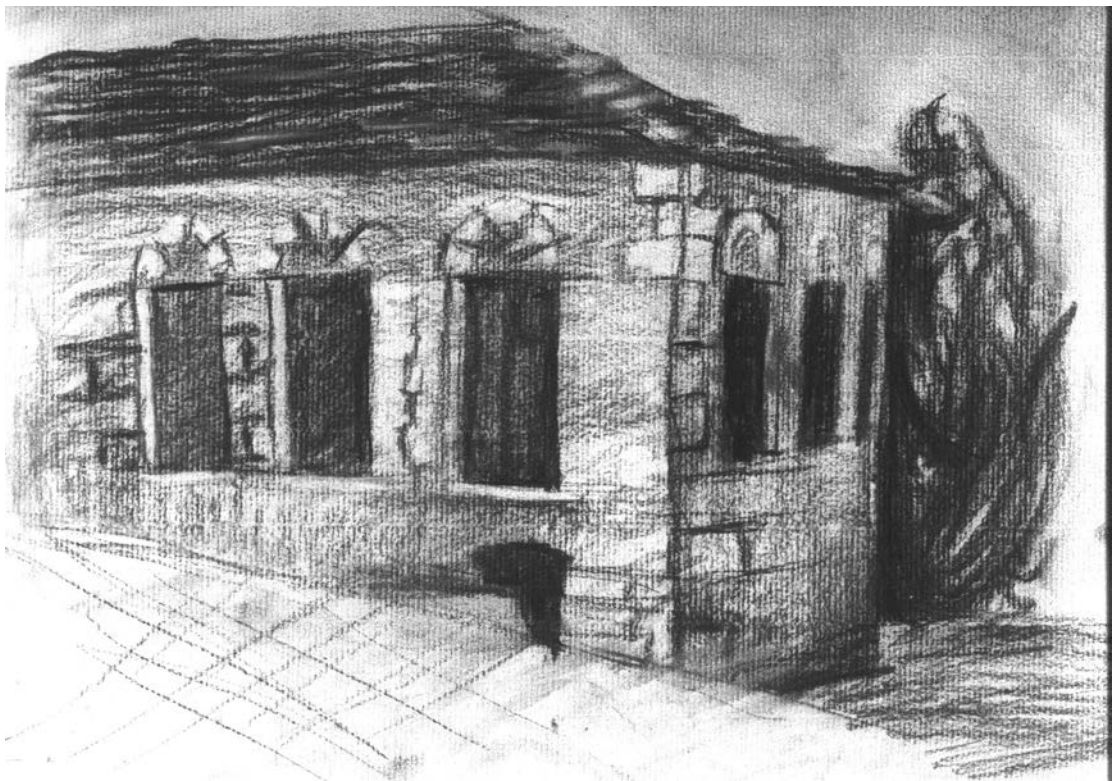
Στο παρελθόν ο οικισμός του Νησιού υπαγόταν στην νομοθεσία που αφορούσε τους οικισμούς τους προϋφισταμένους το 1923 άνευ ρυμοτομικού σχεδίου. Παράλληλα είχε χαρακτηρισθεί, όπως και όλο το Νησί, ως διατηρητέο μνημείο λόγω ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας και ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΦΕΚ 648/Β/25.11.68). Σήμερα ο οικισμός υπάγεται στις διατάξεις του ΠΔ 24,4.85 ΦΕΚ 181 Δ/3.5.85 και με τις ΕΠΑ 412/13.6.86 και 52/18.2.87 ο οικισμός χαρακτηρίζεται περιαστικός, αξιόλογος, στάσιμος, συνεκτικός και μεσαίος.

Επίσης, η λίμνη Παμβώτιδα και οι παραλίμνιες εκτάσεις σε απόσταση από την ακτή 100m προς την πλευρά του σχεδίου πόλης και 300m προς τις υπόλοιπες πλευρές έχουν χαρακτηριστεί ως τόπος ιστορικός και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΦΕΚ 266/Β/71, 648/Β/86).

Ο Κώστας Νικολαΐδης γράφει «...Το χωριό του Νησιού έχει την ομορφιά της ανθρώπινης ζωής. Δε φτιασιδώνεται, δεν «αναπαλαιώνεται». Ζει απλά, ήρεμα, χωρίς τη βουή, την ταραχή, το σάλαγο των πολιτειών μας...το χωριό είναι αυτό, το πιο μεγάλο μνημείο από τ' άλλα της νεκρής και σκυθρωπής ιστορίας. Μνημείο οικιστικό της παραδοσιακής ανθρώπινης ζωής, όχι «διατηρητέο» μνημείο, αλλά κυψέλη ζωντανή σφύζουσα από ζωή, που καλύπτει όλες τις λειτουργικές βιοωτικές ανάγκες. Και αυτή είναι η αξία και η μοναδικότητα του...»

Καθώς περιπλανιέσαι μέσα στο χωριό διαπιστώνεις ότι οι δρόμοι και τα καλντερίμια αστράφτουν από καθαριότητα. Τα σπίτια είναι ασπρισμένα, ισόγεια τα περισσότερα με μικρές αυλές, ιδιαίτερα χαμηλά σε ύψος (συνήθως 2,60 m) και χτισμένα παραθετικά σε οικοπέδα 100-300m². Κυρίαρχα υλικά η πέτρα και το ξύλο. Υπάρχει απόλυτη ισορροπία ανάμεσα στην απλή γραμμή του όγκου και της χρησιμότητας του. Τίποτα περιττό, αλλά και τίποτα που να λείπει για την κάλυψη των βιολογικών αναγκών. Οι κατοικίες του οικισμού είναι μικρές σε όγκο και επιφάνεια.

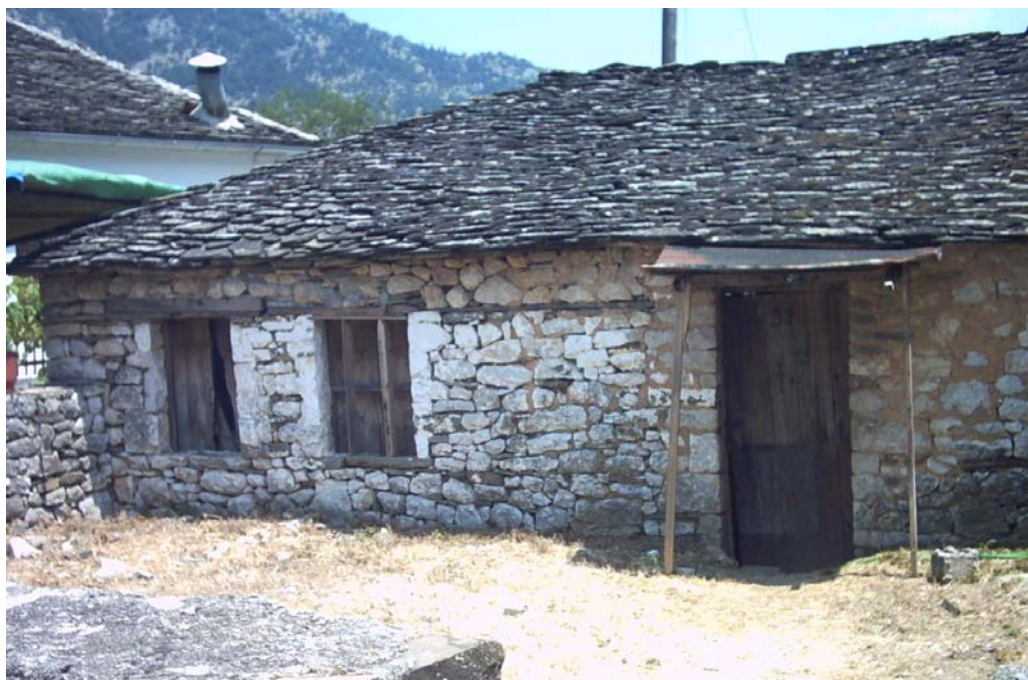
Η αρχιτεκτονική τους βασίζεται στην απλότητα και στη λιτότητα, χωρίς ταυτόχρονα να υστερεί σε γραφικότητα και ομορφιά. Οι όψεις των κτισμάτων είναι απλές επίπεδες επιφάνειες χωρίς προεξοχές. Τα διακοσμητικά στοιχεία των κατοικιών είναι σπάνια.

Εικόνα 1- 2 : Τυπική πρόσοψη σπιτιού

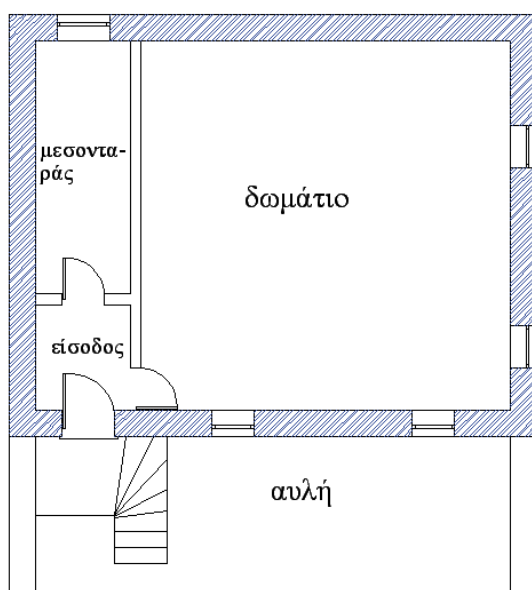

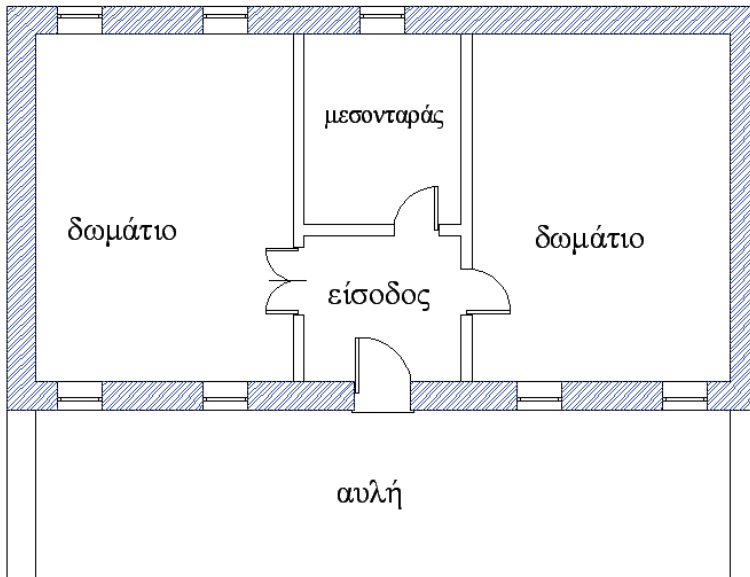
Εικόνα 3 : Τυπική πρόσοψη σπιτιού

Αυτό που παρατηρεί εύκολα κανείς βλέποντας τον οικισμό είναι , ότι ο κεντρικός χώρος του σπιτιού δορυφορείται από άλλα μικρότερα βοηθητικά κτίσματα. Ταυτόχρονα η κατοικία απομονώνεται από τον κοινόχρηστο δρόμο με μαντρωμένη, «κλειστή» αυλή, καγκελόφραχτα παράθυρα (παλαιότερος τύπος παραθύρων) και συμπαγείς σαμαροσκέπαστες πόρτες.

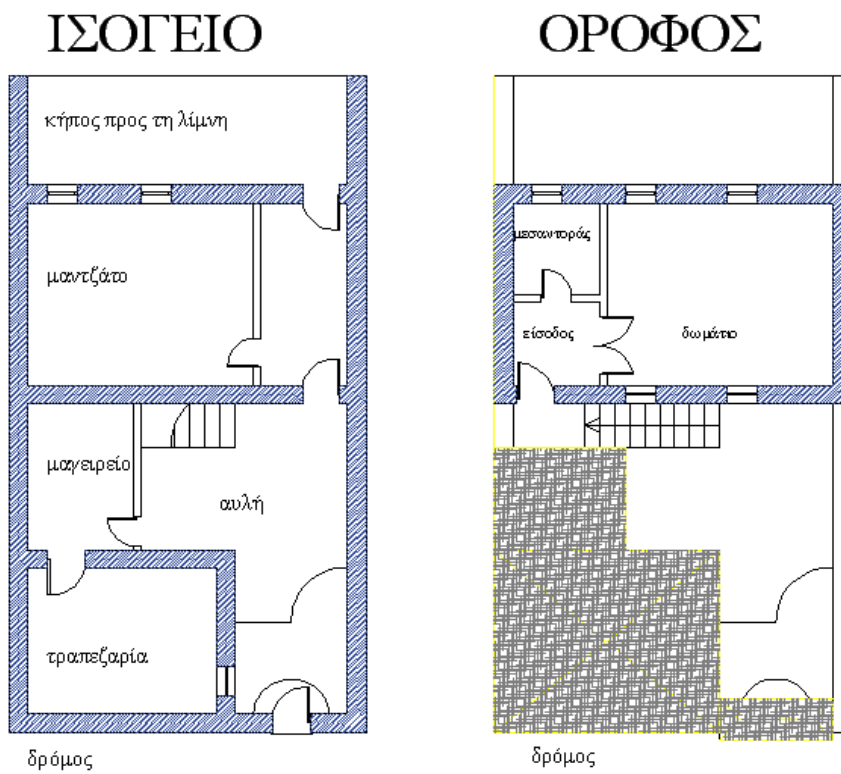
Το βασικό κτίσμα των παλιών σπιτιών είναι απλό στη λειτουργία του και φτιαγμένο με σαφήνεια. Η τυπολογία των κτισμάτων είναι η παρακάτω :

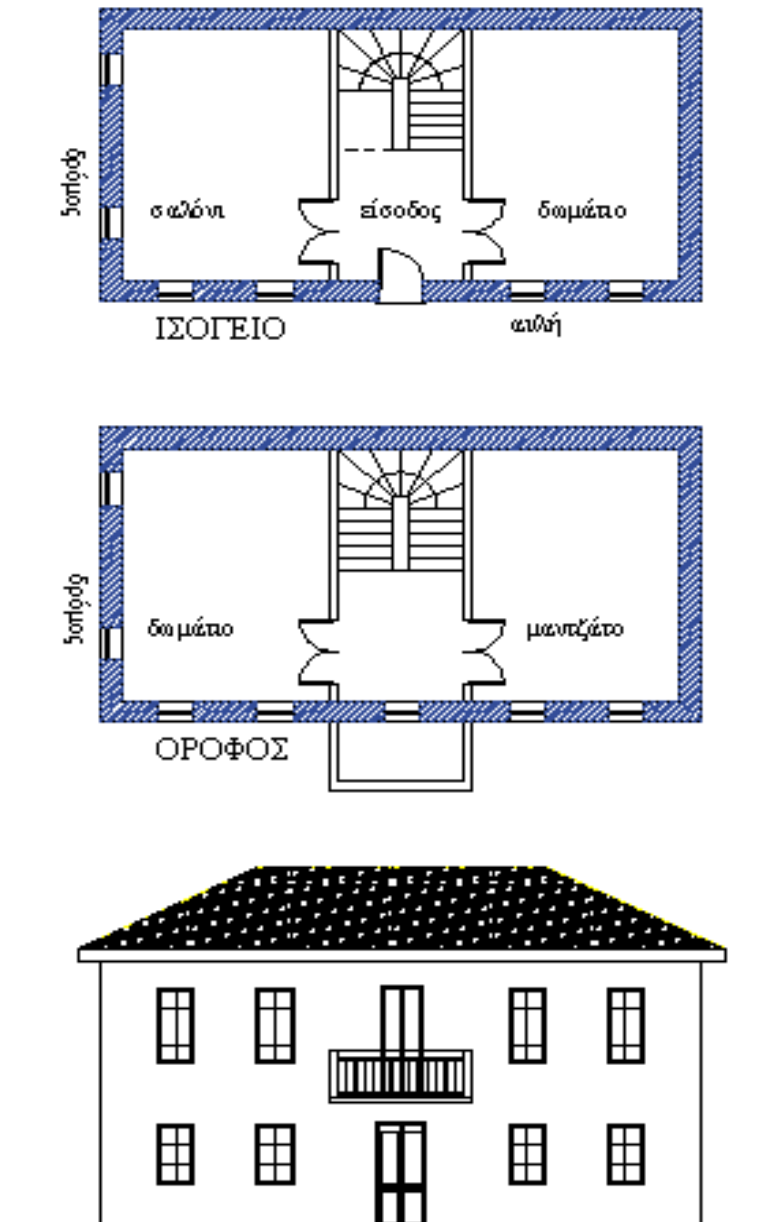
Τύπος Α ισόγειος: Απλός τύπος κάτοψης με μικρή είσοδο, βοηθητικό χώρο και ένα δωμάτιο.

Τύπος Β ισόγειος: Κάτοψη με είσοδο, βοηθητικό χώρο και δύο δωμάτια συμμετρικά.

Τύπος Γ διώροφος: Δύο κατοικίες ανεξαρτητές

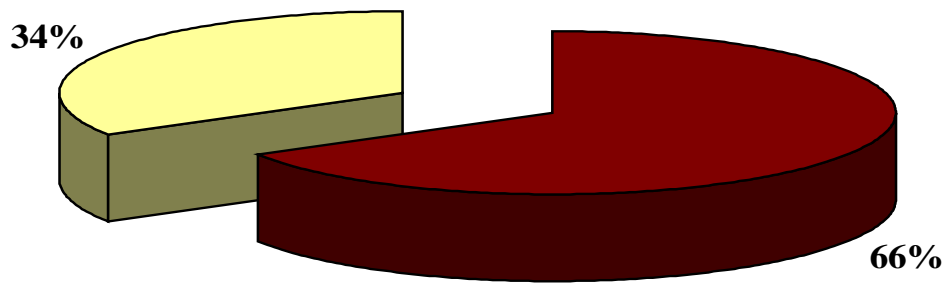

Τύπος Δ δώροφος: Μία κατοικία σε δύο ορόφους

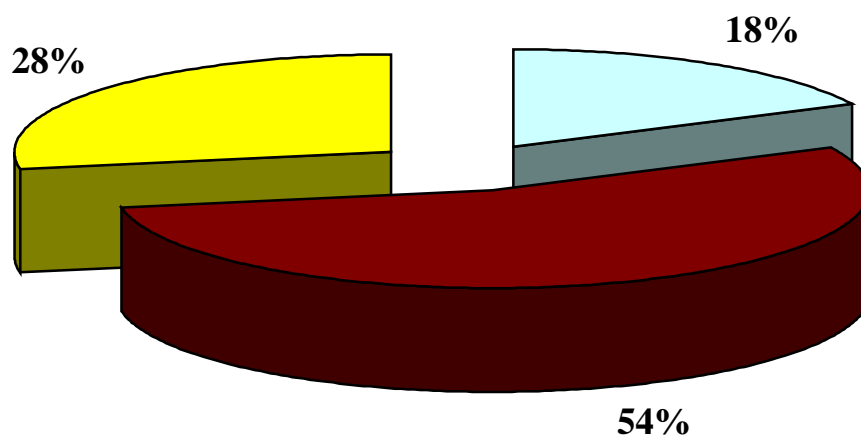
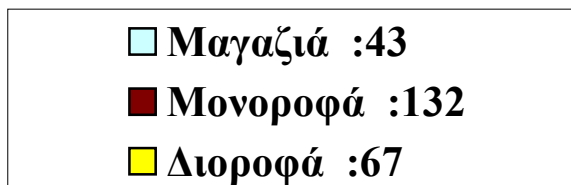
ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

■ Μονοροφά :132

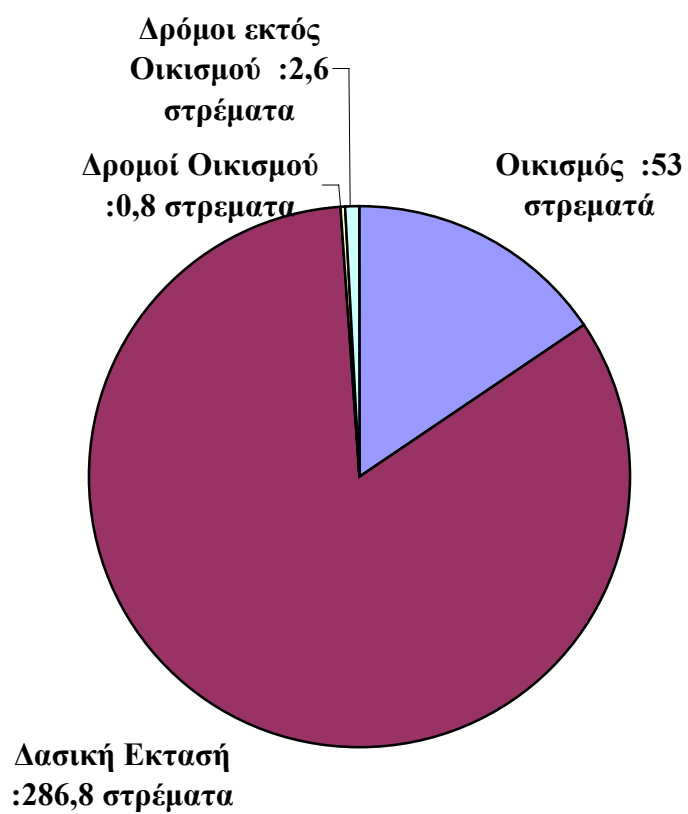
■ Διοροφά :67

ΚΤΙΡΙΑ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

ΕΚΤΑΣΗ ΝΗΣΙΟΥ

Η πλειοψηφία των κτισμάτων υπάγονται στον τύπο Α και Β. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι στα μονώροφα σπίτια στο βασικό κύτταρο της κατοικίας υπάρχουν τα υπνοδωμάτια και ο μεσονταράς (πρόκειται για βοηθητικό χώρο που λειτουργούσε ως ντουλάπα και τοποθετούσαν ρούχα και στρωσίδια του σπιτιού). Στις διώροφες κατοικίες υπάρχουν υπνοδωμάτια, μεσονταράς και μαντζάτο (καθιστικό). Συνήθως τα δωμάτια είναι μικρά και έχουν εμβαδόν περίπου 15-16m².

Κύριο χαρακτηριστικό των δωματίων (καθιστικά, υπνοδωμάτια, κουζίνες) είναι ότι πρόκειται για κλειστούς χώρους, χωρίς πολλά ανοίγματα, με εξοπλισμό που φυλασσόταν σε εντοιχισμένα περιμετρικά στους τοίχους ερμάρια.

Εικόνα 4 :
Εντοιχισμένο
ερμάριο

Εικόνα 5 :
Εντοιχισμένο
ντουλάπι

Εικόνα 6 :
Εντοιχισμένο
ντουλάπι

Τα βοηθητικά κτίσματα που βρίσκονται γύρω από τον βασικό όγκο του σπιτιού χρησίμευαν παλαιότερα ως κουζίνες και μπάνια. Ο όγκος αυτών των χώρων είναι περίπου 10-11m². Τώρα πια χρησιμοποιούνται ως αποθηκευτικοί χώροι ή ορισμένα από αυτά έχουν μετατραπεί σε καταστήματα.

Εικόνα 7 -8 : Βοηθητικά κτίσματα

Τα σπίτια διαθέτουν εσωτερικές αυλές και τα περισσότερα ανοίγματα του σπιτιού έχουν θέα προς αυτή. Η αυλή τους θερινούς μήνες λειτουργούσε παλιότερα ως συνέχεια του κυρίως σπιτιού, αφού σε αυτή οι νησιώτες έκαναν την καλαθοπλεκτική, το διόρθωμα των δικτύων και στον ελεύθερο χρόνο διασκέδαζαν ή ξεκουράζονταν. Στο κέντρο της αυλής υπήρχαν πηγάδια για την ύδρευση. Σήμερα όσα απέμειναν έχουν διακοσμητικό ρόλο. Πεζούλια, καθιστά, χτιστά, βοηθητικά κτίσματα, συγκροτούν ένα χώρο απόλυτα δεμένο με το εσωτερικό της κατοικίας.

Εικόνα 9 – 10 : Αυλή σπιτιού

Εικόνα 11 : Αυλή σπιτιού

Στο εσωτερικό του σπιτιού σημαντικά στοιχεία είναι τα τζάκια, οι εσωτερικές πόρτες (ξύλινες ταμπλαδοτές), η ξύλινη σκάλα, τα ταβάνια άλλα από σανίδι, άλλα με μπορντούρα σκαλισμένη και ελάχιστα με ζωγραφική.

Σημείωση

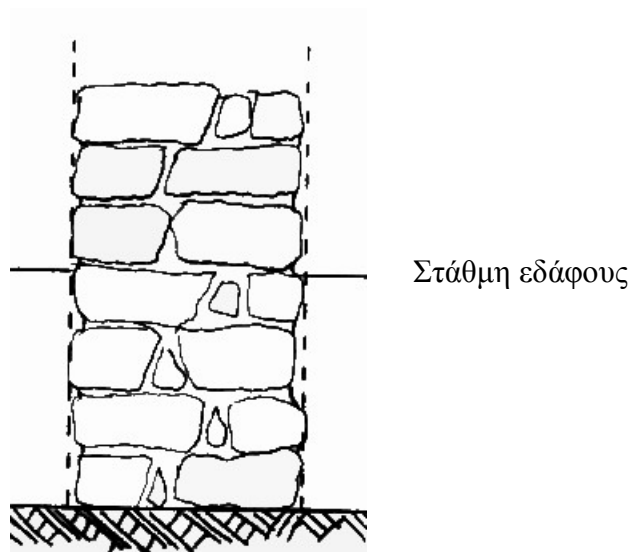
Από το αντίστοιχο ΦΕΚ 181/Δ του 1985 , ως :

- Περιαστικοί: χαρακτηρίζονται, όσοι οικισμοί βρίσκονται σε επαφή ή σε απόσταση από αστικά κέντρα και έχουν ή αναμένεται να αποκτήσουν άμεση λειτουργική εξάρτηση ως τόποι προαστιακοί.
- Αξιόλογοι : χαρακτηρίζονται οικισμοί που τα μορφολογικά και πολεοδομικά τους χαρακτηριστικά συγκροτούν σύνολο σημαντικού αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος.
- Συνεκτικοί : όσων τουλάχιστον το 90%, των οικοδομών, δεν απέχουν ανά δύο (2) μεταξύ τους απόσταση μεγαλύτερη των 40 μέτρων. Ως οικοδομή νοείται κάθε κτίσμα ανεξάρτητα από τη χρήση του με εμβαδόν τουλάχιστον 10τ.μ
- Στάσιμοι : όσοι δεν είναι δυναμικοί , δηλαδή όσοι δεν έχουν πληθυσμό ίσο ή μεγαλύτερο των 200 κατοίκων (σύμφωνα με τη τελευταία απογραφή πληθυσμού) και κατά την απογραφική περίοδο της τελευταίας δεκαετίας δεν εμφανίζουν πληθυσμιακή αύξηση μεγαλύτερη του 10%, ή κατά την τελευταία τριετία δεν εμφανίζουν αριθμό νέων οικοδομών και προσθηκών κυρίων χωρών σε ποσοστό μεγαλύτερο του 20% του συνολικού αριθμού των υπαρχόντων σπιτιών του οικισμού.
- Μεσαίοι : όσοι είχαν κατά την τελευταία απογραφή πληθυσμό 201 - 1000 κατοίκους ή μέχρι 500 οικοδομές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : «Τυπολογία – κατασκευαστικές λεπτομέρειες»

1.Θεμελίωση

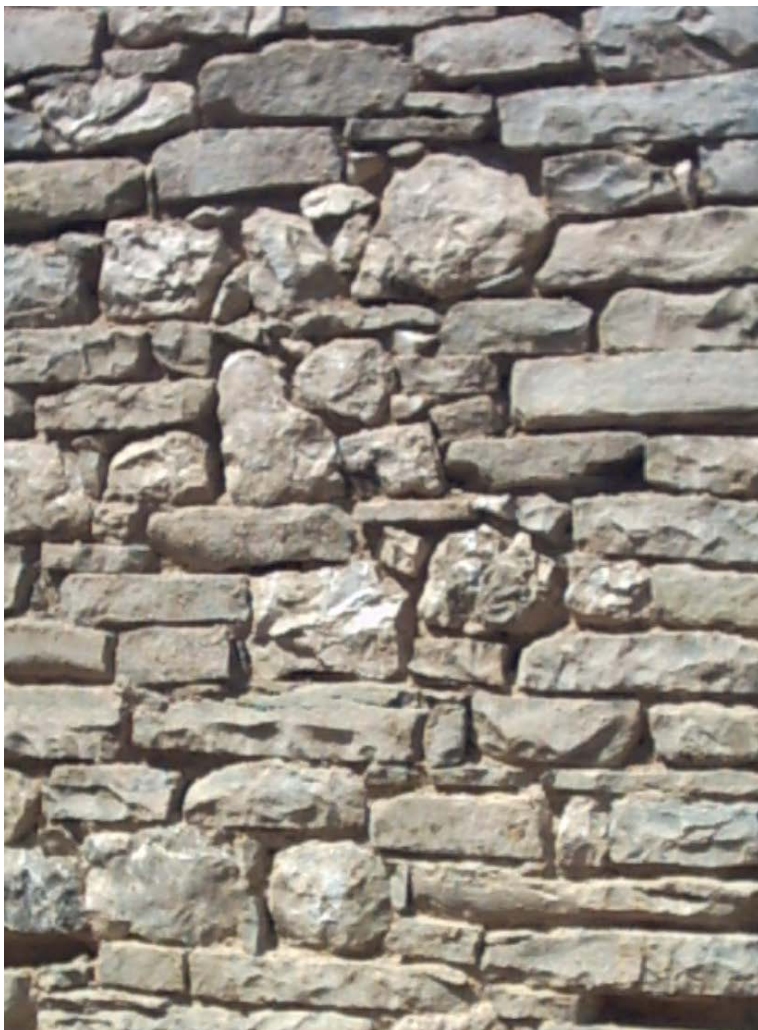
Η κλίση του εδάφους στο νησί κυμαίνεται από 2,5% - 40%. Το έδαφος προέρχεται από αποσάθρωση φλύσχης και από ανθρακικούς σχηματισμούς, που συνίστανται από ασβεστόλιθους. Συνεπώς το έδαφος του νησιού είναι βραχώδες, έτσι τα σπίτια θεμελιώνονταν απλά με μια μικρή εκσκαφή περίπου στα 2,00m.

Σχήμα:1

2.Εξωτερικοί τοίχοι

Τα σπίτια του νησιού είναι φτιαγμένα από πέτρα λευκή (ασβεστόλιθος). Το πάχος των εξωτερικών τοίχων κυμαίνεται από 0,50m ως 0,70m. Παρατηρώντας τις κατοικίες εξωτερικά, διαπιστώνουμε ότι στα παλαιά κτίσματα δεν υπάρχει εμφανή λιθοδομή (έκτος από κάποιες εξαιρέσεις, που αφορούν αναπαλαιωμένες κατοικίες ή νέες).

Εικόνα 1:
Εξωτερικός τοίχος
από ασβεστόλιθο.

Εικόνα 2: Εξωτερικός τοίχος με κάσωμα

Εικόνα 3 : Τομή εξωτερικού τοίχου.

Οι πέτρες των τοίχων και οι αρμοί βάφονται εξωτερικά με ασβέστη και ελαφρό κονίαμα, προκειμένου να αδιαβροχοποιηθούν. Το ίδιο γίνεται και στο εσωτερικό της κατοικίας.

Εικόνα 4 : Εξωτερικός τοίχος με εμφανή λιθοδομή.

Εικόνα :5 Εξωτερικός τοίχος από ασβέστη και κονίαμα.

Εικόνα 6 : Εξωτερικός τοίχος και μανδρότοιχος περασμένα με ασβέστη.

Οι λίθοι για τη κατασκευή των τοίχων προέρχονταν παλαιότερα είτε από το ίδιο το νησί, είτε από τα γύρω χωριά που είναι στο Μιτσικέλι. Η πέτρα είναι συλλεκτή, δηλαδή σχεδόν ακατέργαστη. Τώρα πιά λίγες νέες οικοδομές γίνονται και τα υλικά προέρχονται από τα Γιάννενα, το Βόλο ή και την Αλβανία. Σε ορισμένες περιπτώσεις ξαναχρησιμοποιούνται τα υλικά από ερειπωμένα κτίρια.

Εικόνα 7 : Μαυρόπλακες και ασβεστόλιθος έτοιμα να ξαναχρησιμοποιηθούν.

Εικόνα 8 : Ανακατασκευή παλιού οικοδομήματος .

Εικόνα 9 : Κατασκευή καινούργιου οικοδομήματος .

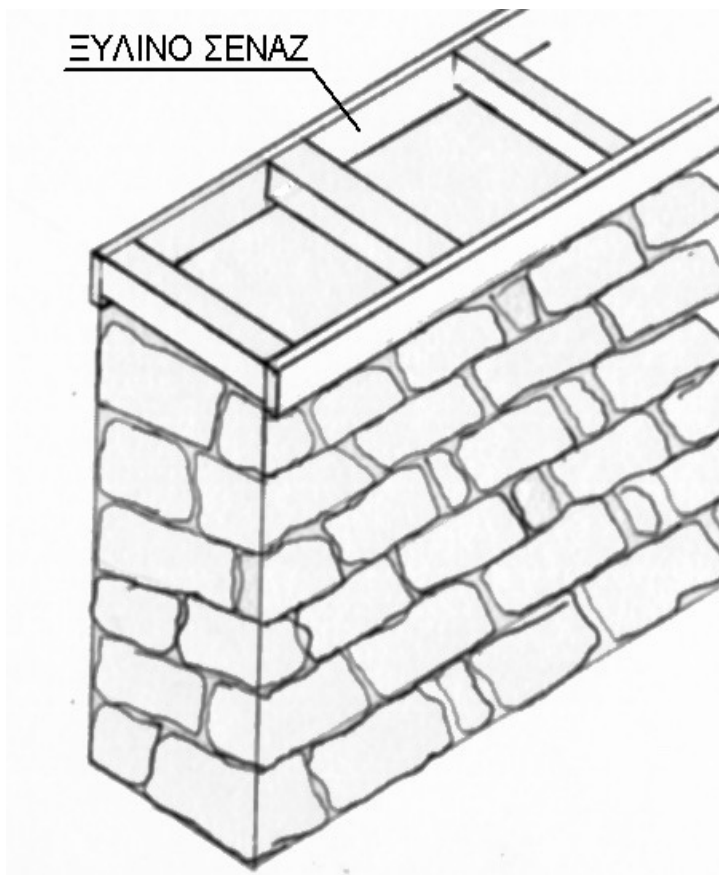
Ο τρόπος ανέγερσης των τοίχων είναι ο κλασσικός, που χρησιμοποιείται παντού. Συνήθως δεν υπάρχει σενάζ, αφού τα κτίρια δεν έχουν ιδιαίτερα μεγάλο ύψος.

Αν όμως επιβάλλεται η χρήση σενάζ η διαδικασία που ακολουθείται είναι η εξής: διακόπτεται η κατασκευή του τοίχου, τοποθετούνται δρύινα πηχάκια κατά μήκος του τοίχου, ώστε να σχηματίζουν κάτι σαν σκάλα. Τα κενά που δημιουργούνται στην κατασκευή αυτή, γεμίζονται με λάσπη και συνεχίζεται η κατασκευή του τοίχου(σχήμα 1). Αυτό το είδος του σενάζ λέγεται ξυλόδεμα ή ξυλοδεσιά.

Συνήθως η ξυλοδεσιά δεν είναι ορατή, αφού τα σπίτια σοβαντίζονται εσωτερικά και εξωτερικά. Άλλες φορές πάλι για λόγους αισθητικής το σενάζ γίνεται ορατό.

Εικόνα 10 : Ορατό σενάζ (ξυλοδεσιά) τοίχου .

Σχήμα 1 : Ξυλόδεμα ή ξυλοδεσιά.

3.Παράθυρα

Το ποσοστό τοις % των ανοιγμάτων στα κτήρια είναι ελεύθερο. Αυτό που μπορεί να υπωθεί για την θέση των παραθύρων, είναι ότι τα περισσότερα και μεγαλύτερα ανοίγματα σε διάσταση έχουν συνήθως θέα προς την εσωτερική αυλή του σπιτιού. Αν κάποια όψη του κτηρίου «βλέπει» στην πλευρά του δρόμου, τα παράθυρα τότε είναι λιγότερα και μικρότερα σε διάσταση.

Εικόνα 1: Παράθυρα στην πλευρά του δρόμου.

Εικόνα 2 : Παράθυρα σε εσωτερική αυλή (μεταγενέστερα).

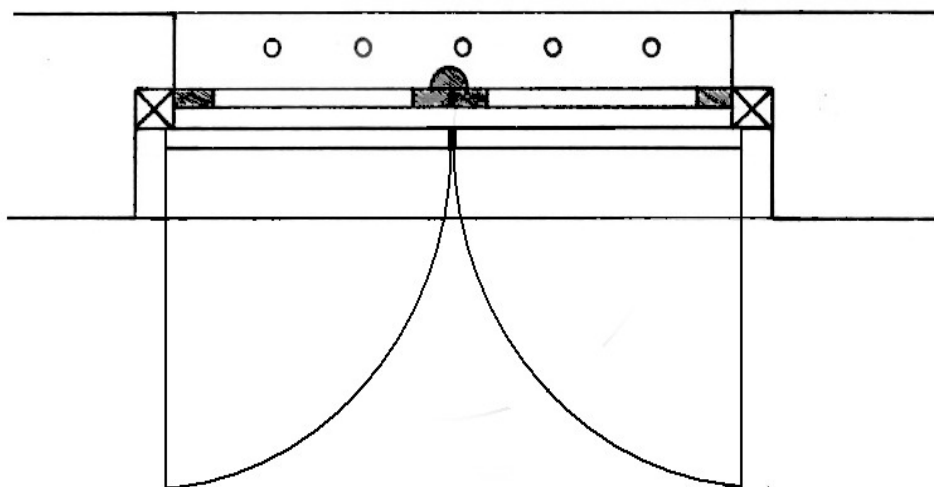
Παλαιότερα στα εξωτερικά των παραθύρων υπήρχαν σιδεριές και τα "σκούρα" (παραθυρόφυλλα) άνοιγαν εσωτερικά. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν υπήρχαν υαλοστάσια, διότι το γυαλί ήταν ακριβό υλικό για εκείνη την εποχή.

Εικόνα 3: Παράθυρο με σιδεριά.

Εικόνα 4 : Παράθυρο με σιδεριά.

Εικόνα 5 : Τομή παραθύρου με σιδεριά

Εικόνα 6 : Παράθυρο ανοιγόμενο εσωτερικά, χωρίς υαλοστάσιο.

Τα παράθυρα ήταν ξύλινα, ταμπλαδωτά, καρφωτά και με καΐτια ορισμένες φορές. Η μορφή και το μέγεθος των παραθύρων άλλαξε κατά πολύ με την πάροδο του χρόνου. Αρχικά το μέγεθος τους ήταν πολύ μικρό, για λόγους ασφάλειας και δεν υπήρχε ποδιά.

Εικόνα 7 : Παράθυρο μικρού μεγέθους .

Εικόνα 8 : Μικρό παράθυρο για λόγους ασφαλείας .

Εικόνα 9: Χαρακτηριστικό παράθυρο χωρίς ποδιά

Εικόνα 10 : Χαρακτηριστικό μέγεθος παραθύρου

Εικόνα 11 : Παράθυρο χωρίς ποδιά.

Στην συνέχεια, το μέγεθος μεγάλωνε για να καλύψει την ανάγκη φωτισμού και αερισμού και τοποθετήθηκε η ποδιά. Η ποδιά του παραθύρου εσωτερικά κατασκευαζόταν από ξύλο και εξωτερικά με πέτρα.

Η μορφή της ποδιάς αλλάζει από σπίτι σε σπίτι, ανάλογα με τον κατασκευαστή και την τοποθεσία που βρισκόταν το σπίτι. Σε κάποια από αυτά, τα παράθυρα βρίσκονται στο ύψος του δρόμου ενώ σε κάποια άλλα αρκετά κοντά στην στέγη.

Τα πρέκια είναι οριζόντια (ξύλινα ή πέτρινα) ή τοξωτά (πέτρινα) και φανερώνουν την ιδιαίτερη τεχνική των κατασκευαστών τους .

Εικόνα 12 : Μεγαλύτερου μεγέθους παράθυρο.

Εικόνα 13 :
Παράθυρο με
ποδιά από
πέτρα

Εικόνα 14 :
Παράθυρο
εσωτερικής
αυλής .

Εικόνα 15:
Παράθυρο
με πέτρινο
ανόφλι.

Εικόνα 16 : Παράθυρο με ξύλινο ανώφλι.

Εικόνα 17 : Παράθυρα με ξύλινα ανώφλια.

Εικόνα 18 : Παράθυρο στο ύψος του δρόμου.

Με τα χρόνια όμως αυτά άλλαξαν. Τώρα τα παράθυρα έχουν μεγαλύτερες διαστάσεις, δεν υπάρχουν σιδεριές και υπάρχει μεγάλη ποικιλία στο είδος των ανοιγμάτων. Έχουμε παράθυρα περσιδωτά με ξύλο ή με σίδηρο, παράθυρα με καΐτια και με φεγγίτες. Επίσης διατηρούνται και κάποια καφασωτά και ταμπλαδώτα.

Εικόνα 19 :
Σύγχρονο
παράθυρο.

Εικόνα 20 : Παράθυρα μεγαλύτερου μεγέθους, με πέτρινα ανώφλια.

Εικόνα 21 :
Χαρακτηριστικό
παράθυρο με
πέτρινα ανώφλια.

Εικόνα 22 :
Χαρακτηριστικό
παράθυρο.

Εικόνα 23: Λεπτομέρεια παραθύρου.

4.Πόρτες

Οι εξωτερικές πόρτες στις κύριες κατοικίες όπως και στα βοηθητικά κτίσματα, είναι απλές ξύλινες, ταμπλαδοτές ή με καΐτια. Το ύψος τους είναι μεταβλητό (μέγιστο ύψος, περίπου 1,80m-1,90m). Συνήθως έχουν ξύλινα σκίαστρα από μαυρόπλακα ή από φύλλα λαμαρίνας. Τα σκίαστρα άλλοτε αποτελούν συνέχεια της στέγης και άλλοτε είναι μεμονωμένα. Τα πρέκια είναι κατασκευασμένα από ξύλο ή από πέτρα.

Εικόνα 1: Εξωτερική πόρτα με ξύλινο πρέκι

Εικόνα 2 : Πέτρινα πρέκια

Εικόνα 3 : Πόρτα με πέτρινο πρέκι και τοξωτό ανώφλι.

Εικόνα 4 : Σκίαστρο συνέχεια στέγης από μαυρόπλακα.

Εικόνα 5 : Πόρτα με σκίαστρο από λαμαρίνα.

Εικόνα 6 : Πόρτα με σκίαστρο από λαμαρίνα (μεμονωμένο).

Εικόνα 7 : Σκίαστρο μεμονωμένο από μαυρόπλακα.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των σπιτιών είναι οι αυλόπορτες, συνήθως είναι ξύλινες αλλά υπάρχουν και μεταλλικές. Είναι διαφορετικές μεταξύ τους, άλλοτε είναι με σκούρα χρώματα και άλλοτε με χρώματα σε ανοικτό τόνο.

Εικόνα 8 : Ξύλινη αυλόπορτα.

Εικόνα 9 :
Ξύλινη
αυλόπορτα με
στέγαστρο

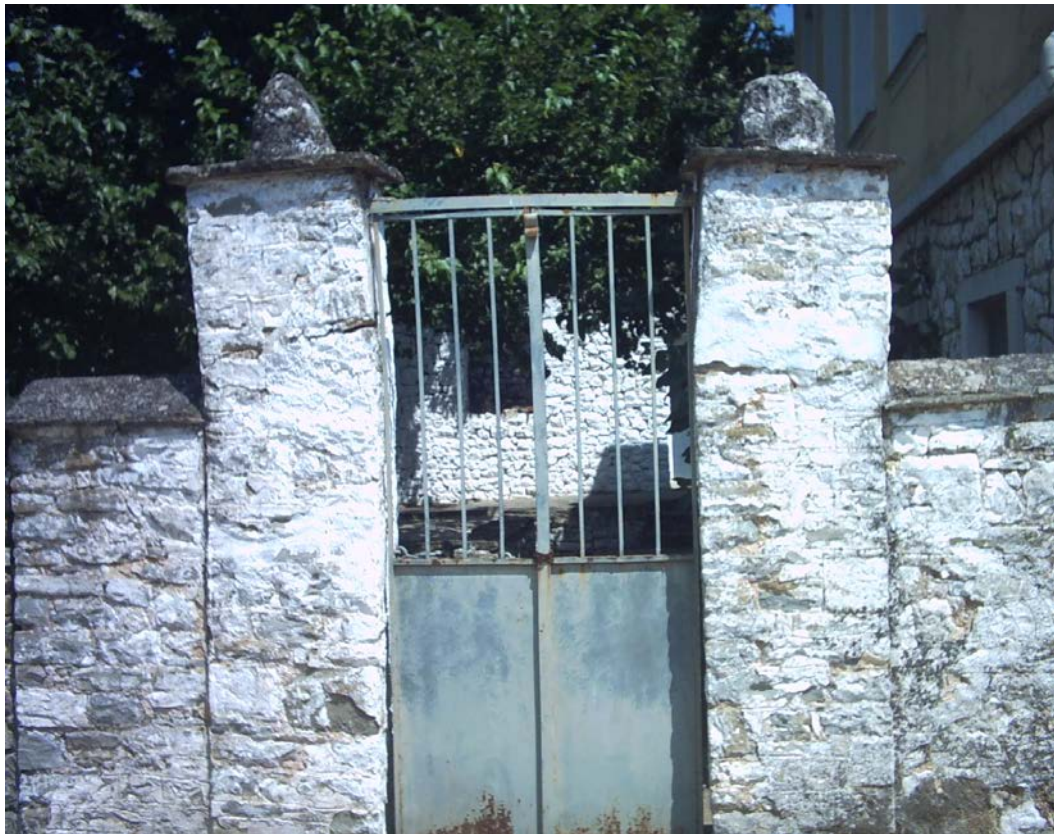

Εικόνα 10:
Μεταλλική
αυλόπορτα.

Εικόνα 11 : Ξύλινη
πόρτα με στέγαστρο

Εικόνα 12 : Μεταλλική αυλόπορτα

Εικόνα 13 : Ξύλινη αυλόπορτα , με στέγαστρο από μαυρόπλακα.

Εικόνα 14 : Εσωτερική πλευρά ξύλινης αυλόπορτας .

Οι κατοικίες με τις αυλές τους, διαχωρίζονται από τον κοινόχρηστο δρόμο, με πέτρινους μανδρότοιχους (που άλλες φορές σοβαντίζονται και άλλες όχι). Το ύψος τους συνήθως, δεν επιτρέπει την θέα των αυλών από τον δρόμο. Ο μανδρότοιχος της κατοικίας διακόπτεται και δημιουργείται ένα πέτρινο πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται η αυλόπορτα.

Εικόνα 15 : Αυλόπορτα τοποθετημένη σε πλαίσιο μανδρότοιχου.

Εικόνα 16 : Μεταλλική αυλόπορτα .

Εικόνα 17 : Ξύλινη αυλόπορτα σε πλαίσιο μανδρότοιχου.

Πάνω στο πλαίσιο τοποθετούσαν στέγαστρα. Τα στέγαστρα είναι ξύλινα (με φουρούσια ορισμένες φορές) και με μαυρόπλακα.

Εικόνα 18 : Στέγαστρο αυλόπορτας.

Εικόνα 19 :
Στέγαστρο
αυλόπορτας

Εικόνα 20 : Λεπτομέρεια στεγάστρου.

5.Στέγες

Οι στέγες ως επί των πλείστον είναι δίριχτες ή τετράριχτες. Η κλίση τους, κυμαίνεται από 45% έως 50% για την προστασία τους από τα χιόνια και τον παγετό. Οι στέγες κατασκευάζονταν από μαύρη πέτρα σχιστόλιθου, η λεγόμενη «μαυρόπλακα». Τις πέτρες αυτές τις προμηθευόντουσαν από τα χωριά της Ηπείρου και από τα γύρω χωριά. Σήμερα τις πέτρες αυτές τις προμηθεύονται από το Πήλιο και από την Αλβανία ενώ υπάρχουν και στέγες κατασκευασμένες από κεραμίδια γαλλικά και βυζαντινά.

Εικόνα 1 : Στέγες από μαυρόπλακα.

Εικόνα 2 : Στέγες από μαυρόπλακα.

Εικόνα 3 : Όψη στέγης από μαυρόπλακα.

Εικόνα 4 : Όψη στέγης από κεραμίδια.

Εικόνα 5 : Στέγες από μαυρόπλακα.

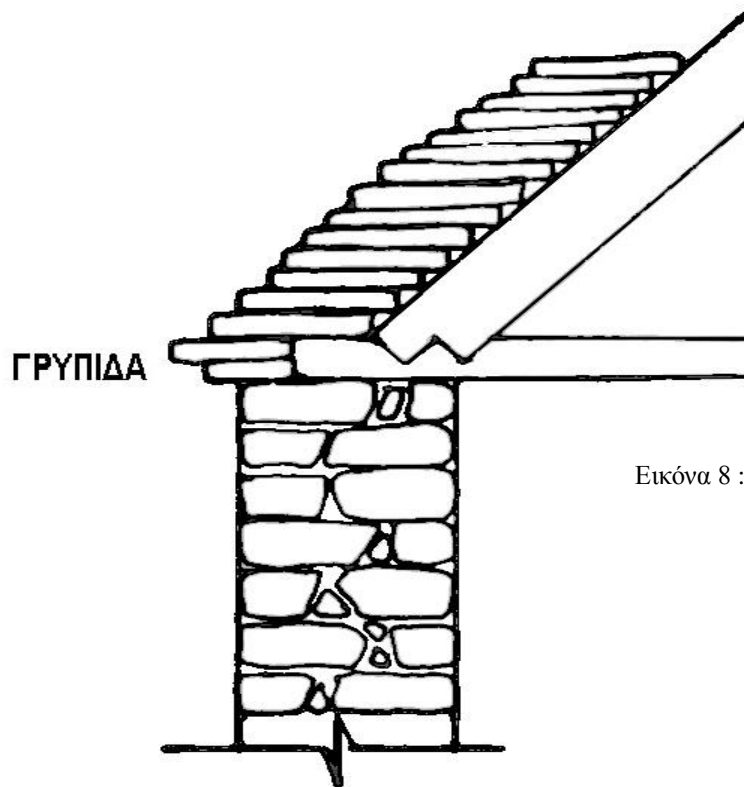

Εικόνα 6 : Στέγες από μαυρόπλακα και κεραμίδια.

Παρατηρούμε πως δεν υπάρχουν διακοσμητικά στις στέγες όπως φουρούσια. Βασικά προεξέχουν μόνο οι γρυπίδες, (περίπου 0,80m).

Εικόνα 7 : Γρυπίδα στέγης.

Εικόνα 8 : Τομή στέγης.

Ο ξυλότυπος της στέγης κατασκευάζονταν με τον γνωστό τρόπο, χωρίς κάποια ιδιαίτερη αλλαγή. Πάνω από το ζευκτό της στέγης, τοποθετείται σανίδωμα (πέτσωμα) και στην συνέχεια η μαυρόπλακα. Σε ορισμένες περιπτώσεις το πέτσωμα είναι από καλάμια ,για λόγους οικονομίας. Η αξία για την κατασκευή μιας τέτοιας στέγης είναι δεκαπλάσια από την κατασκευή μιας απλής κεραμοσκεπής και κατά επέκταση και η επισκευή της. Για οικονομικούς λοιπόν λόγους , οι πέτρες από τις στέγες συχνά ανακυκλώνονται.

Εικόνα 9 : Σκελετός στέγης.

Εικόνα 10 : Λεπτομέρεια στέγης.

Εικόνα 11 : Λεπτομέρεια στέγης.

Την ξυλεία για τις στέγες, την προμηθευόντουσαν από τα χωριά του Μιτσικελίου και τις περισσότερες φορές από το χωριό Δρύσκος. Οι τεχνίτες προέρχονταν από τα Ιωάννινα, γνωστοί για την δεξιοτεχνία τους στην κατασκευή των στεγών από εκείνα τα χρόνια.

6. Καμινάδες

Δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη τυπολογία για τις καμινάδες των τζακιών , αυτό όμως που προκαλεί εντύπωση είναι ότι υπάρχει μεγάλη ποικιλία σε ότι αφορά τη μορφή τους.

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Εικόνα 3

Εικόνα 4

Εικόνα 5

Εικόνα 6

Εικόνα 7

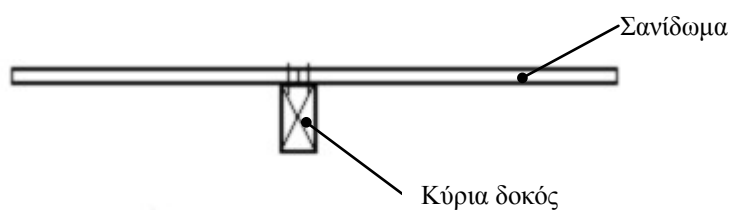

Εικόνα 8

7. Πατώματα – Ταβάνια

Τα πατώματα των κατοικιών ήταν απλά, ξύλινα, καρφωτά. Πάνω στις κύριες δοκούς του πατώματος καρφώνεται εξωτερικά με πρόκες το σανίδωμα.

Οι διαστάσεις των κύριων δοκών του πατώματος, που λέγονται τράβα, είναι : 15cm ή 18cm ή 20cm ενώ το σανίδωμα έχει πάχος περίπου 3cm.

Σχήμα 1 : Τομή πατώματος

Τα ταβάνια των σπιτιών δεν είναι ιδιαίτερα περίτεχνα. Η απλότητα κυριαρχεί και εδώ. Είναι κατασκευασμένα από ξύλο, όπως και τα πατώματα.

Εικόνα 1 : Πάτωμα ξύλινο

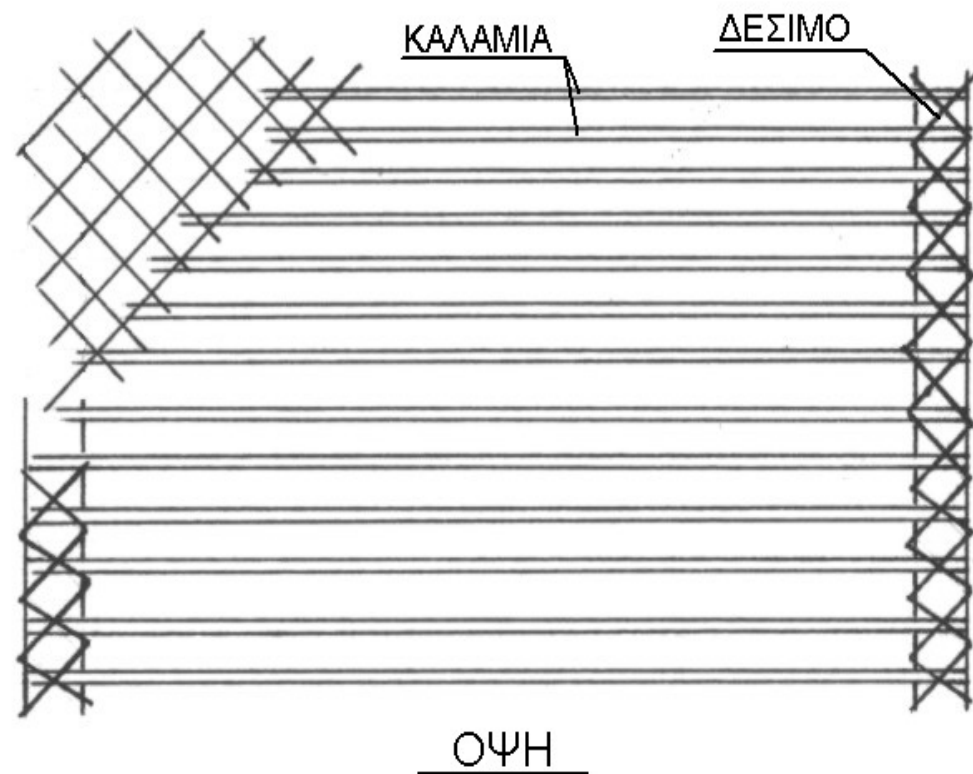
Εικόνα 2 : Ταβάνι από καλάμια

Ορισμένες φορές το ταβάνι κατασκευαζόταν από καλάμια, που δημιουργούσαν ένα είδος μόνωσης για το σπίτι.

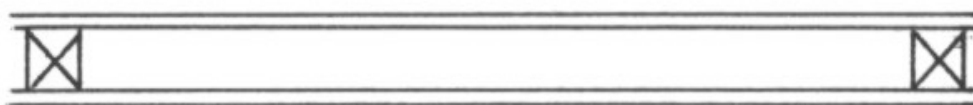
8. Εσωτερικά χωρίσματα

Τα εσωτερικά χωρίσματα ήταν κατασκευασμένα από καλάμια. Τα καλάμια δένονταν μεταξύ τους και καρφώνονταν πάνω σε μεγαλύτερα ξύλα, προκειμένου να στηρίζονται. Αυτό λεγόταν τσατμάς και ορισμένες φορές αυτή η κατασκευή σοβαντιζόταν ή καλυπτόταν με κονία και τραγόμαλλο για μόνωση.

ΤΣΑΤΜΑΣ

ΚΑΤΟΨΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3° : «κοινωνική διάρθρωση οικισμού»

Δεσμοί ακατάλυτοι και άρρηκτες σχέσεις, σύνδεαν και συνδέουν, την Παμβώτιδα με τους ανθρώπους, που έλαχε να ζουν στον περίγυρο της.

Οι Γιαννιώτες και οι Νησιώτες καθώς και οι κάτοικοι των παραλίμιων οικισμών, από τα βάθη του χρόνου, με αναρίθμητα αόρατα νήματα, αναλλοίωτα και αδιάσπαστα, έχουν συνδέσει τη μοίρα τους με τη Λίμνη.

Παραγωγικές διαδικασίες και ενασχολήσεις παραδοσιακές, όπως το ψάρεμα ή το κυνήγι, είχαν σα λίκνο τους την Παμβώτιδα. Θρησκευτικές και αθλητικές εκδηλώσεις φιλοξενούσαν και φιλοξενούν τα νερά της.

1. Η εξέλιξη του πληθυσμού

Κοινότητα	Πληθυσμός απογραφής 1971	Πληθυσμός απογραφής 1981	Πληθυσμός απογραφής 1991	Μεταβολή 1971-'81 (%)	Μεταβολή 1981-'91 (%)
Νήσου	465	464	348	0,2	-25,0

Ο μέσος όρος ηλικίας των κατοίκων είναι περίπου τα 70 χρόνια. Νέοι άνθρωποι δεν μένουν πολλοί στο νησί. Φαίνεται καθαρά ότι ο μόνιμος πληθυσμός φθίνει με έντονους ρυθμούς μετά το 1981. Σήμερα είναι εγγεγραμμένοι 648 άτομα στους εκλογικούς καταλόγους, αλλά μόνο οι 320 είναι μόνιμοι κάτοικοι. Είναι γεγονός ότι πολλοί κάτοικοι μετακόμισαν στην πόλη των Ιωαννίνων, αφού εκεί εξασφαλίζονται καλύτερες συνθήκες ζωής. Βέβαια παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού τους θερινούς μήνες. Αυτό συμβαίνει, διότι πολλά από τα σπίτια του νησιού χρησιμοποιούνται ως εξοχικά τους καλοκαιρινούς μήνες. Ο οικισμός είναι πυκνοδομημένος και δεν υπάρχει σπιθαμή γης για οικοδόμηση. 7 γάμοι έγιναν πέρυσι, αλλά όλοι πραγματοποιήθηκαν στα Γιάννενα.

2. Οι ασχολίες των κατοίκων

Οι ασχολίες των ανδρών του νησιού ήταν από πολύ παλιά συνδεδεμένες με την λίμνη. Όλοι ασχολούνταν με το ψάρεμα και αυτό αποτελούσε την κύρια πηγή των εσόδων τους. Το εμπόρευμα τους το διέθεταν στα Ιωάννινα, στα κοντινά χωριά, αλλά και σε χωριά της ενδοχώρας του νομού.

Τα ψάρια όμως αποτελούσαν και την κύρια τροφή τους, δεδομένου πως η γεωργία και η κτηνοτροφία δεν άνθιζε στο νησί. Για τον λόγο αυτό, ήταν σύνηθες η ανταλλαγή ψαριών με άλλα προϊόντα, όπως λάδι, σιτάρι κ.α. από τους κατοίκους των γύρω περιοχών.

Με το πέρασμα του χρόνου οι νησιώτες ασχολούνταν όλο και πιο πολύ με το ψάρεμα κάνοντάς τους να αποκτήσουν μεγάλη πείρα στην αλιεία της λίμνης. Πρέπει να σημειωθεί πως το 1925 δημιουργήθηκε ο συνεταιρισμός αλιείων του νησιού και εικάζεται πως ήταν ένας από τους μεγαλύτερους την Ελλάδας εκείνη την εποχή. Μαρτυρίες αναφέρουν πως υπήρχαν πάνω από 100 βάρκες, περίπου 20 με 25 μαούνες και αρκετά πλοίαρια και μονόξυλα.

Οι νησιώτες ήταν αρκετά δραστήριοι, εκμεταλλεύονταν κάθε ευκαιρία που τους έδινε η λίμνη. Εκτός από τις μεταφορές που έκαναν για δική τους χρήση, ήταν πρώτοι στην μεταφορά εμπορευμάτων από τις γύρω περιοχές (Πόρος, Ντουραχάνη, Γιάννενα). Επίσης, εκμεταλλευόμενοι τις παραλίμνιες πηγές, που είχαν άριστη ποιότητα νερού, μετέφεραν νερό και το πουλούσαν στα Γιάννενα. Αυτοί ήταν οι λεγόμενοι «νερουλάδες».

Εκτός από το ψάρεμα, κάποιοι από τους κατοίκους ασχολούνταν και με τις οικοδομικές εργασίες, όχι όμως κάτι ιδιαίτερο όπως οι μάστορες των Ιωαννίνων, περισσότερο για την κατασκευή ή την επιδιόρθωση των δικών τους κατοικιών.

Μια από τις πιο αγαπημένες, παραδοσιακές ενασχολήσεις πολλών από τους κατοίκους που ζούσαν στον περίγυρο της Παμβώτιδας και ιδιαίτερα των κατοίκων του νησιού, μάλιστα ορισμένοι την εξασκούσαν σε επαγγελματική βάση, ήταν και το κυνήγι στη Λίμνη. Ήταν αρκετά φημισμένοι για οργάνωσή τους και ιδιαίτερα για το ομαδικό και οργανωμένο κυνήγι μέσα στην λίμνη τις μέρες αργία.

Οι ασχολίες των γυναικών ήταν άμεσα συνδεδεμένες με εκείνες των ανδρών. Βοηθούσαν στο ψάρεμα, στο διόρθωμα των δικτύων και στο μάζεμα τους. Ασχολούνταν βέβαια με τα οικιακά, ύφαιναν άριστα μάλλινα ρούχα στον αργαλειό

που χρησιμοποιούσαν το χειμώνα , «σκούτινα» όπως τα ονόμαζαν . Επίσης έφτιαχναν αξιόλογα υφαντά τα λεγόμενα χράμια ή βελέτζες , που με αυτά διακοσμούσαν τα σπίτια τους ή άλλα από αυτά τα πουλούσαν στις γύρω περιοχές.

Το μεγαλύτερο όμως μέρος του γυναικείου πληθυσμού , ασχολούνταν με την καλαθοπλεκτική. Ήταν πολύ εύκολο για εκείνες , καθώς προμηθεύονταν το ψαθί από τις όχθες της λίμνης .Δούλευαν όλες μαζί για ώρες κοντά στις όχθες της λίμνης .

Ορισμένες από τις γυναίκες του νησιού ασχολούνταν και με την εκτροφή του μεταξοσκώληκα. Το νησί διέθετε πολλές μουριές , οπότε υπήρχε άφθονη τροφή για τα σηροτροφεία. Έφτιαχναν , λοιπόν, μεταξωτά ρούχα και κεντήματα , που στη συνέχεια πουλούσαν στα Γιάννενα.

Στις μέρες μας οι νησιώτες ασχολούνται με τον τουρισμό ή είναι υπάλληλοι στα Γιάννενα. Υπάρχουν ακόμη και 12-16 ιδιωτικά караβάκια που ανήκουν σε κατοίκους του νησιού και εξασφαλίζουν τη μεταφορά των ανθρώπων από τα Γιάννενα στο νησί και αντίστροφα. Τα караβάκια που χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα έχουν ζωή στην συγκοινωνία του νησιού με τα Γιάννενα τα τελευταία 35 χρόνια. Πιο παλιά υπήρχαν ξύλινες μαούνες με μηχανή και πανί. Η επικοινωνία με τα γύρω χωριά με βάρκες με κουπιά και με «αγώγια» (μεγάλες βάρκες) , γινόταν από παλιά.

Η αλιεία έχει παρακμάσει εξαιτίας της μόλυνσης στη λίμνη. Τώρα πια υπάρχουν 30-40 βάρκες και μόνο 15-20 άτομα ασχολούνται συστηματικά με το ψάρεμα. Ο συνεταιρισμός αλιείων αριθμεί μόλις 50 μέλη περίπου. Ως την δεκαετία του '60 τα νερά της λίμνης ήταν καθαρά , έτσι οι κάτοικοι βασίζονταν κυρίως στην αλιεία ως πηγή εσόδων τους. Την δεκαετία του '70-'80 η μόλυνση της λίμνης γίνεται ένα βασικό πρόβλημα για τους κατοίκους. Πολλοί από αυτούς στράφηκαν σε άλλες πηγές εσόδων , όπως ο τουρισμός έτσι αρχίζει και η τουριστική άνθιση στο νησί.

3. Μορφωτικό επίπεδο

Παλαιότερα οι κάτοικοι είχαν την ευκαιρία να μορφωθούν στα «φροντιστήρια» που ιδρύαν τα μοναστήρια του νησιού κατά καιρούς, στα οποία φοιτούσαν κληρικοί και λαϊκοί . Αργότερα η εκκλησία εξασφάλιζε στο χωριό μόνιμο δάσκαλο και γιατρό που πλήρωνε με δικά της έξοδα .

Το πρώτο δημοτικό σχολείο του νησιού έγινε το 1835 (ή το 1836) και ήταν εξατάξιο με ένα δάσκαλο , αλλά κάηκε από τους Τούρκους. Το 1873 δημιουργήθηκε νέο σχολείο με χρήματα της εκκλησίας. Αυτή τη φορά έχε 3 δασκάλους. Τα αγόρια

στεγάζονταν στο κτήριο που είναι και σήμερα το σχολείο το νησιού . Ενώ τα κορίτσια στεγάζονταν σε μία αίθουσα στη Μονή Σπανού. Για την εποχή του το σχολείο του νησιού θεωρείτο αρκετά μεγάλο , αφού είχε 115 μαθητές που ήταν από το νησί και από τα γύρω χωριά του Μιτσικελιού.

Με τα χρόνια ο πληθυσμός του νησιού άρχισε να μετακομίζει προς τα Γιάννενα , έτσι το δημοτικό σχολείο έκλεισε πριν 5 χρόνια, ενώ το νηπιαγωγείο πριν από ένα χρόνο. Σήμερα η μόρφωση των νησιωτών είναι στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης .

4. Διασκέδαση

Η λίμνη πλημμύριζε με καΐκια , επιβατικά και μεταφορικά όταν οι Νησιώτικες εκκλησίες και τα μοναστήρια πανηγύριζαν. Ο Δημήτρης Σαλαμάγκας στο βιβλίο του «Περίπατοι στα Γιάννινα» αναφέρει, «...Το πανηγύρι , ήταν ένα σημαντικό για τη ζωή των κατοίκων περιστατικό , που έδενε με τον τόπο του τον Ηπειρώτη και διαιώνιζε την πατριδολατρία...». Έτσι και στη μικρή κοινωνία του νησιού τα πανηγύρια ήταν ίσως η μοναδική ευκαιρία για διασκέδαση. Από τα πιο ζακουστά πανηγύρια ήταν του Αη -Παντελεήμονα και της Αγιά-Σωτήρας. Εκείνες τις μέρες το νησί γέμιζε από επισκέπτες , αφού ερχόταν κόσμος από τα Γιάννενα και τις γύρω παραλίμνιες περιοχές.

Η Μονή του Αγ. Παντελεήμονα κατά τον Κ. Νικολαΐδη, έμεινε ιστορική όχι μόνο για το φόντο του Αλί-Πασά. αλλά και για το πανηγύρι της, που ήταν «το πρώτο και καλύτερο» του Νησιού. Να πώς μας το περιγράφει ο ίδιος, από τις παιδικές του αναμνήσεις:

«Παραμονή τον πανηγυριού, μόλις νύχτωνε. Δεξιά και αριστερά της εκκλησιάς σε μακριά σειρά οι μικροπωλητές με τις τάβλες τους στημένες: Λογής - λογιών ζαχαράτα και караμέλες. Ό Γκέκας με τους χαλβάδες του και τα σουτζούκια του. Ό κουλούρας με τις "δυάρες", τα " πλασταράκια", τα μοσκομύριστα κουλουράκια της κανέλλας. Εδώ και οι ψιλικατζήδες με τις πολύχρωμες τάβλες τους...

...Σωροί λαχταριστοί κάτω από τα κελιά, τα φρούτα της εποχής: Τα καστραβέτσια (αγγουράκια) από τους Γιαννιώτες μποσταντζήδες, τα πεπόνια και τα καρπούζια από την Άρδομίστα και το Μπρακμάδι...

...Στή θέση του και ο υπαίθριος καφετζής με τα λουκούμια του, τους κουραμπιέδες, τις βουσσινάδες, τις λεμονάδες και τα ποιά του. Μυρωδιές γέμιζαν τον αέρα στο προαύλιο από τα ψητά της σούβλας, τα κοκορέτσια και τα σπληνάντερα, πού σιγοψήνονταν για τις νυχτιάτικες Γιαννιώτικες παρέες. Ετοιμάζονταν ακόμα στο

υπαίθριο κέντρο και οι νησιώτικοι μεζέδες για τους Γιαννιώτες μπαντίδιους και χαροκόπους: Καραβίδες βραστές, καραβίδες της σκορδαλιάς, ψητά ψάρια και χέλια.

Νύχτα στο πανηγύρι του Παντελεήμονα παραμονή. Φωνές και βουητό στο προαύλιο. Λαμπάδες και κεριά και οι φωτιές στις ψησταριές και στα μαγκάλια πού ψήγονταν τα καλαμπόκια.

Μέσα στην εκκλησιά, γεμάτη από τους πιστούς, ακούονται τα τροπάρια και οι δεήσεις:

Σαν σκόλαγε η αγρυπνία, γύρω στα μεσάνυχτα, ευλαβικές γυναίκες έστρωναν τις ψάθες και κοιμώνταν στα κελιά του μοναστηριού, ενώ έξω στο προαύλιο κάτω από τα δυο μεγάλα πλατάνια, άρχιζαν οι χοροί και τα γλέντια πού κράταγαν ως τα ξημερώματα.

Την άλλη μέρα, μετά τη λειτουργία, το πανηγύρι στο προαύλιο ξανάρχιζε και κράταε ως το δειλινό. Οι πανηγυριώτες με τα καΐκια κατέβαιναν στο λιμάνι του νησιού και έπιαναν μια θέση στο βουερό προαύλιο του μοναστηριού...»

5. Φαγητά – Γλυκά

Τα γλυκίσματα των νησιωτών δεν διαφέρουν από εκείνα των Γιαννιωτών. Έτσι έχουμε πολλά γλυκά του κουταλιού όπως: βύσσινο, κορόμηλο, κόκκινο κολοκύθι και άλλα. Από γλυκά του ταψιού έχουμε μπακλαή (εκλεκτός μπακλαβάς με πολλές δεκάδες λεπτά φύλλα άφθονο βούτυρο και αμύγδαλα), ραβανί, γαλακτομπούρεκο αλλά και μαφίσια (γλύκισμα που μοιάζει με τις δίπλες), κουσιμέρι (γλυκό ταψιού με βάση το φρέσκο τυρί και αυγά) και τέλος μπουγάτσα γεμισμένη με τυρί.

Οι νησιώτες έχουν στην καθημερινή διατροφή τους πολλά φαγητά που σχετίζονται με τα θαλασσινά που τους παρέχει η λίμνη, όπως καραβίδες σκορδαλιά (οι οποίες σερβίρονται ζεστές με πλάφι ή γεμιστές με λάχανο ή χόρτα.. Επίσης γίνονται και με μαγιονέζα), κυπρίνοι, βατραχοπόδαρα τηγανητά, χέλια (μαγειρεμένα πάνω σε κεραμιδιά, στο φούρνο ή και τηγανητά) και τσίμες (είδος ψαριού μαγειρεμένο στο φούρνο συνήθως).

Γενική Βιβλιογραφία :

- Αραβαντινός Παναγιώτης , «Περιγραφή της Ηπείρου –εις μέρη τρία», Μέρος Γ, Εκδόσεις Εταιρία Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1984
- Αφήγηση του Francesco Guicciardi , δημοσιευμένη σε μετάφραση του Δ.Σαλαμάγκα « Περίπατοι στα Γιάννινα» , Εκδόσεις Εταιρία Ηπειρωτικών Μελετών , Ιωάννινα 1965
- Αποσπάσματα από τη μελέτη , « Ύδρευση – Αποχέτευση κοινότητας Νήσου Ιωαννίνων » , σελ 3-40 , Ιωάννινα 1997
- Βαγιανάκος Δικαίος , «Ιστορικόν σχέδιασμα περί των αποικισμών των Μανιατών» Δελτίο Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρίας Ελλάδος 8 (1992)
- Βακατσάς Κωνσταντίνος , «Κώδικας του 19^{ου} αιώνα από τον Ι.Ναό Κοίμησης Θεοτόκου»
- Γαρίδης Μίλτος – Παλιούρας Αθανάσιος «Μοναστήρια Νήσου Ιωαννίνων – Ζωγραφική» Ιωάννινα, 1993
- Γαρίδης Μίλτος – Παλιούρας Αθανάσιος , «Μοναστήρια Νήσου Ιωαννίνων – Ζωγραφική», Εταιρία Ηπειρωτικών Μελετων, Ιωάννινα 1993
- Γκανιάτσας Κ.Α. « Η χλωρίς και η βλάστησις της λίμνης των Ιωαννίνων » , Ηπειρωτική Εστία 19 (1970)
- Γκορτζής Βασίλης , δημοσιευμένη επιστολή του στην Γιαννιώτικη εφημερίδα «Ηπείρος » στις 19/12/1926
- Δάκαρης Σωτήρης , « Οδήγος Νήσου Ιωαννίνων » , Εκδόσεις σωματείου « Οι φίλοι των Ιωαννίνων » , Αθήνα 1959

- Καμαρούλιας Δημήτρης , «Τα Μοναστήρια Της Ηπείρου» Εκδόσεις: Μπάστας-Πλέσσας
- Λαμπρίδης Ιωάννης , « Ηπειρωτικά μελετήματα , τευχος 1 – Περιγραφή της πόλεως Ιωαννίνων » , Αθήνα 1887
- Λάμπρου Σπύρος , « Νέος ελληνομνήμων » , Αθήνα 30/9/1914
- Μέρτζιος Κ. , « Η Μάνη στα αρχεία της Βενετίας (1611-1674) » , Λακωνικά σπουδαί 1 (1972)
- Μέρτζιος Κ., « Περί των κατοίκων της Νησίδος Ιωαννίνων» , Ηπειρωτική Εστία έτος I , Ιανουάριος 1961- Ιωάννινα
- Μηνάς Κωσταντίνος , «Ναυτικά από το νησί» , Ηπειρωτικά χρονικά , Ιωάννινα 1980
- Μούφιτ Αχμέτ , «Αλή Πασάς ο Τεπελενλής» , Εκδόσεις Ε.Η.Μ , Ιωάννινα 1980
- Νικολαΐδης Κώστας , «Τα Γιάννενα – Το Κάστρο – Η Λίμνη – Το Νησί»
- Εκδόσεις «Δωδώνη», Αθήνα-Γιάννενα 1995
- Ξυγγόπουλος Ανδρέας «Μεσαιωνικά μνημεία Ιωαννίνων» Ηπειρωτικά Χρονικά Έτος 1^ο», Ιωάννινα 1926
- Ξυγγόπουλος Ανδρέας «Εις Το Νησί Των Ιωαννίνων» Ημερολόγιο της μεγάλης Ελλάδας Εκδόσεις «Ι. Ν. Σιδέρης», Αθήνα 1926
- Παπιάς Στέφανος , « Παμβώτις – Η χλιοτραγουδισμένη λίμνη των Ιωαννίνων» Νομαρχιακή αντιδιοίκηση – Ιωάννινα 2001

- Ρούσκας Γιάννης , « Τα καΐκια της Παμβώτιδας » , Ελληνικό Ινστιτούτο προστασίας ναυτικής παράδοσης , Αθήνα 1993
- Σαλαμάγκας Δημήτρης , « Άπαντα – Ιστοριοδιφικά » , Εκδόσεις Παπαζήση
- Σαλαμάγκας Δημήτρης , « Περίπατοι στα Γιάννινα » , Εκδόσεις : Εταιρία Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1965
- Σαλαμάγκας Δημήτρης , « Άπαντα 2 – ιστοριοδυφικά » , Εκδόσεις : Παπαζήση